

POUCZENIE POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM PIERWSZEJ INSTANCJI

Pokrzywdzonym w postępowaniu karnym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo (art. 49 § 1 – wszystkie powołane to przepisy Kodeksu postępowania karnego). Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczę pokrzywdzony pozostaje (art. 51§2). Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczę pokrzywdzony pozostaje (art. 51§3). W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe lub osoby pozostające na jego utrzymaniu (art. 52§1). Wskazane poniżej prawa i obowiązki pokrzywdzonego dotyczą także osoby wykonującej prawa pokrzywdzonego na zasadach wyżej wskazanych.

Pokrzywdzonemu przysługują w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji następujące uprawnienia:

1. Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Nie można mieć więcej niż trzech pełnomocników jednocześnie. W zależności od wyniku procesu kosztami wynajęcia pełnomocnika może zostać obciążony oskarżony (art. 627–629). Jeżeli pokrzywdzony wykaże, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może wyznaczyć pełnomocnika z urzędu (art. 78 § 1, art. 87 § 1 i § 2, art. 88),

2. Prawo dostępu do akt sprawy, za zgodą prezesa sądu (przewodniczącego wydziału) – art. 156 § 1,

3. Prawo do złożenia wniosku o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie wyrządzonej krzywdzie aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 49a),

4. W postępowaniu przygotowawczym poprzedzającym wniesienie sprawy do sądu pokrzywdzony jest stroną procesową (art. 299 § 1). **W wyniku wszczęcia postępowania przed sądem pierwszej instancji** (wniesienia aktu oskarżenia, złożenia wniosku przez prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego oskarżonego i wymierzenie mu uzgodnionej kary) **uprawnienia pokrzywdzonego jako strony postępowania wygasają**. Pokrzywdzony może jednak stać się stroną (oskarżycielem posiłkowym). Jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony może bowiem aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 54§1). **Oskarżyciel posiłkowy jest stroną postępowania**.

5. W wypadku złożenia wniosku przez prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego oskarżonego i wymierzenie mu uzgodnionej

kary, możliwe jest zakończenie postępowania wyrokiem wydanym na posiedzeniu, tzn. bez przeprowadzenia rozprawy. Uwzględnienie wniosku jest możliwe tylko wówczas, jeżeli nie sprzeciwi się temu pokrzywdzony, należycie powiadomiony o terminie posiedzenia (art. 343§2). Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniu w przedmiocie wniosku prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego oskarżonego i wymierzenie mu uzgodnionej kary. Udział pokrzywdzonego w posiedzeniu jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi. Jeżeli nie ma zastosowania art. 46 Kodeksu karnego, sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku, o którym mowa w art. 335, od naprawienia szkody w całości albo w części lub od zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Pokrzywdzonemu, który nie skorzystał z prawa do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego, nie przysługuje prawo do składania wniosków w toku postępowania, w tym do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, jak również nie przysługuje prawo do wniesienia apelacji od wyroku.

Pokrzywdzony jest obowiązany:

1) wskazać adres dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 138),

2) podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 139).